

Тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Урбаністичні студії: сучасний стан та перспективи розвитку». – Д.: Грані, 2016. – С. 155 – 157.

О.В. ПРЯДКО

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

(м. Старобільськ)

Глобальні та світові міста: теоретичні аспекти дослідження

З початку ХХ століття вчені починають говорити про глобальні та світові міста. Основоположником теорії світових міст є британський вчений-урбаніст Патрік Геддес, який вперше використав поняття «світове місто» в своїй роботі «Еволюція міст» 1915 року [1].

Продовженням розробки концепції світових міст стала робота 1966 року «Світові міста» Пітера Холла. На його думку, в таких містах як Лондон, Париж, Нью-Йорк, Токіо, Москва, Рейн-Рур та Рандстад Голланд ведеться більша частина міжнародного бізнесу. Він проаналізував політику, фінансову діяльність, комунікації, торгівлю, технології, культуру та освіту цих міст та назвав їх «світовими містами». П. Холл виділив основні риси світових міст: «є центрами, по-перше, політичної влади одночасно національного та світового рівня, а також місцезнаходження урядових і різноманітних суспільних організацій, торгових союзів, федерацій підприємців, профспілок і т.д.; по-друге, національної та міжнародної торгівлі та систем зв'язку; в-третьє, банківських, фінансових і страхових послуг; в-четвертих, потужних транспортних потоків і комунікацій, включаючи системи автомобільних та залізних доріг, а також шляхів міжнародного повітряного та морського сполучення» [2, с. 7].

Важливим етапом в розвитку концепції світових міст є робота Джорджа Фрідмана «Гіпотеза світового міста». Система світових міст, за Дж. Фрідманом, пов'язана зі зміною міжнародного розподілу праці з 1970-х років. У зв'язку з цим він підкреслив значення появи в містах розвиненої індустрії сервісу, яка

складається «з однієї сторони, з високого числа зайнятих контролем професіоналів, а з іншого – з величезної армії малокваліфікованих робітників, зайнятих в персональному обслуговуванні ... привілейованих класів, заради яких світове місто і існує» [3, с. 322]. Гіпотеза світового міста складається з семи положень: «1) форма і ступінь інтеграції глобального міста в світову економіку, його функції в рамках нового міжнародного поділу праці мають вирішальне значення для будь-яких змін внутрішніх міських структур; 2) провідні міста в усьому світі використовуються глобальним капіталом як «основні вузли» просторової організації виробництва і збуту; 3) функції контролю та управління світовою економікою в глобальних містах отримують безпосереднє відображення в структурі та динаміці міської економіки, зайнятості населення; 4) світові міста служать головними центрами концентрації і накопичення міжнародного капіталу; 5) глобальні міста привертають велику кількість внутрішніх і міжнародних мігрантів; 6) глобальні міста виступають носіями головних протиріч індустріального капіталізму, включаючи соціальну і просторову поляризацію населення; 7) зростання світових міст призводить до зростання соціальних витрат темпами, що перевищують фіскальні можливості держави» [4].

Дж. Фрідман проводив емпіричний аналіз міст держав «третього світу», американський же соціолог та економіст Саскія Сассен зосереджує свою увагу на містах держав розвинутого капіталізму. Вона була першою, хто ввів до наукового обігу поняття «глобальне місто». Дослідниця не використала вже існуючий термін «світове місто», «тому що в нього була очевидна протилежна ознака – воно відноситься до типу міста, який існував протягом багатьох століть, і можливо в ще більш ранні періоди в Азії або в європейських колоніальних центрах, <...> більшість сучасних глобальних міст є також світовими містами, але насправді існують глобальні міста, які не є світовими в повному розумінні цього терміна» [5]. Мануель Кастельс визначає глобальне (інформаційне) місто як «процес, який об'єднує розвинені послуги, виробничі центри і ринки в глобальну мережу, йде з різною інтенсивністю і в різних

масштабах, в залежності від відносної значимості видів діяльності в кожній сфері глобальної мережі» [6].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що світові та глобальні міста відіграють важливу роль у становленні та життєдіяльності глобальної економіки через те, що служать головними центрами концентрації і накопичення міжнародного капіталу, є місцем концентрації штаб-квартир найбільших ТНК та міжнародних економічних та геополітичних організацій. Світові міста за своїм походженням є більш ранніми, ніж глобальні міста та виникли тоді, коли торгівля відігравала найважливішу роль у становленні світової економіки. На виникнення глобальних міст вплинули економічні чинники, такі як сектор послуг, розваг, інформаційні технології та інновації.

Література:

1. Geddes P. Cities in evolution: an introduction to the town planning movement and to the study of civics. – London, Williams, Norgate 14 henrietta street, covent garden, 1915. – 411 p.
2. Hall P. The World Cities / Peter Hall. – New York: McGraw-Hill, World University Library, 1966. – 256 p.
3. Friedman J. The World-City Hypothesis // World Cities in a World-System / Ed. PL. Knox, PJ. Taylor. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – P. 317-331.
4. Слука Н.А. Эволюция концепции мировых городов [Электронный ресурс] / Слука Н.А. // Демоскоп Weekly. – 2008. – № 343-344. – Режим доступа: <http://demoscope.ru/weekly/2008/0343/analit01.php>
5. Сассен С. Глобальный город: введение понятия / Сассен С. // Глобальный город: теория и реальность / Под ред. Н.А. Слуки. – М.: ООО «Аванглион», 2007. – С. 9-27.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура / Кастельс Мануэль / Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана; Гос. ун-т. Высш. шк. экономики. – М., 2000. – 606, с.